

Wijkverpleegkundigen aan het werk tijdens de watersnood in Valkenburg

‘Het liefste wilden we naar het centrum zwemmen om zorg te verlenen’

Als er verpleegkundigen waren die *De juiste zorg op de juiste plek* acuut in de praktijk moesten brengen, dan waren het wel de wijkverpleegkundigen die in Zuid-Limburg tijdens de watersnood werkten. Er was dagenlang geen stroom, gas en internet, kwetsbare cliënten waren zoek of moeilijk te bereiken, wegen afgesloten, mensen zaten zonder eten, alarmeringen, trapliften werkten niet en medisch noodzakelijke hulp was ingewikkeld te regelen. We spraken drie wijkverpleegkundigen en een verpleegkundige IG die Valkenburg centrum als hun werkgebied hebben.

‘Op woensdagavond hoorden we al dat het hospice en het verpleeghuis in Valkenburg centrum werden geëvacueerd door het leger. Op zo’n moment ben je meteen aan het schakelen in je hoofd en probeer je vooruit te denken. Zwakt het water af of wordt het erger? Niemand had enig idee. Wel wisten we meteen dat we voor iedereen en alles bereikbaar moesten blijven.’

‘Het water is weg, maar nu hebben we het erg druk met de nazorg’

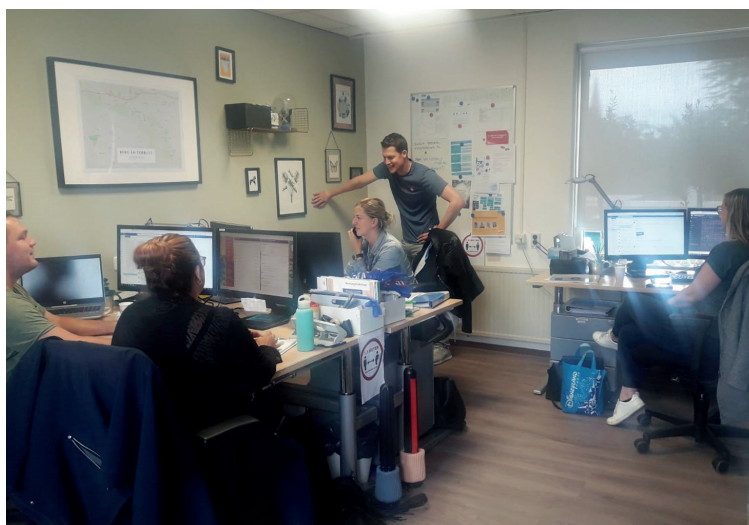
Dat vertelt wijkverpleegkundige Remi Janssen van thuiszorgorganisatie Envida. Samen met wijkverpleegkundigen en collega’s Maïke Pluijmakers en Laura Noten bemanden zij vanaf de vroege donderdagochtend het commandocentrum thuiszorg voor Valkenburg centrum. Pluijmakers werkte vanuit huis want ze werd letterlijk door het water tegengehouden. Janssen en Noten zaten in een wijkgebouw in het nabijgelegen dorp Berg en Terblijt omdat het zorgkantoor van Envida in het centrum van Valkenburg onder water stond. Zij regelden achter de schermen dat de verpleegkundigen en verzorgenden in de wijk, zij het met veel creativiteit en onder bijzondere omstandigheden, hun werk zo goed mogelijk konden blijven doen. Noten: ‘De eerste dag was echt heel hectisch en chaotisch. Omdat de stroom was uitgevallen, konden we geen contact leggen met de cliënten via de vaste telefoonlijnen. Alarmeringen lagen eruit en we hadden geen zicht op

welke cliënten nog thuis waren of al geëvacueerd. En wie waar dus medische noodzakelijke hulp nodig had. Ook familieleden belden in paniek dat ze hun dierbaren kwijt waren.’ Envida heeft ongeveer 80 cliënten in het centrum van Valkenburg wonen.

Tekst:
Marieke
Rijsbergen

Zorgverlenershart

Er was ook machteloosheid. Ze wilden bij wijze van spreken meteen naar Valkenburg zwemmen om te helpen. Pluijmakers. ‘Dat is toch dat zorgverlenershart dat klopt. Maar wij zijn nu eenmaal op dat moment van de coördinatie en de organisatie van de zorg. De eerste periode waren we voornamelijk bezig iedereen in beeld

Het commandocentrum. Remi Janssen staat bij de muur. Zijn collega Laura Noten zit aan de telefoon en Maïke Pluijmakers staat rechts op de foto.

Achtergrond

te krijgen, te kijken waar meteen hulp verleend moest worden en waar we de zorg even konden uitstellen. Donderdagavond om 23 uur hadden we eindelijk alle cliënten in beeld.'

Het commandoteam stond in nauw contact met de politie, brandweer, het leger en de GGD/GHOR die de evacuatie coördineerden. Janssen: 'We probeerden cliënten die medisch noodzakelijke hulp nodig hadden en waarvan we wisten dat die nog thuis zaten, als eerste geëvacueerd te krijgen. Neem cliënten met een stoma, diabetes, mensen met dementie, COPD en cliënten die gekatheteriseerd moesten worden. Maar we regelden ook dat een collega samen met de brandweer langsging bij een cliënt met cognitieve problemen om te checken of zij haar medicatie wel had genomen.'

Waterpeil hoog

Dit alles werd gedaan in een razend tempo want het waterpeil liep die donderdag alleen maar op. 'Het leger en de brandweer gingen de huizen langs en dat ging soms niet zachtzinnig,' legt Janssen uit. 'Als mensen niet snel reageerden op hun geklop, werd er een raam ingetikt. Van hun kant begrijpelijk maar onze cliënten schrokken zich regelmatig een hoedje. Soms hadden ze maximaal tien minuten om hun spullen te pakken.' Tijdens de ramp kwamen beelden digitaal waar ook hun cliënten op te zien waren. Pluimakers: 'Dat waren heel beangstigende momenten voor onze cliënten. Ze waren vaak helemaal alleen en je ziet de paniek en de vragen in hun ogen. Waar ga ik heen? Hoe loopt dit af? Een 82-jarige vrouw die lichtelijk in paniek met een rollator liep, niet het legervoertuig in kwam en plots werd opgetild door een soldaat, dan huilt je hart als je die schrik in haar ogen ziet.'

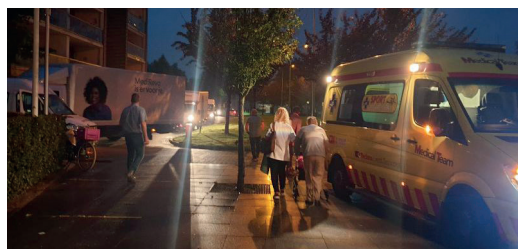
De evacuees kwamen binnen bij de bowlingbaan in een hoger gedeelte van Valkenburg. Van daaruit werden ze opgevangen bij bijvoorbeeld verzorgingshuizen en hotels. Noten: 'Ons geluk was dat daar een teamleidster van Envida was. De lijnen waren kort en zij kon telkens doorgeven welke cliënten van ons er met de legertrucks binnen kwamen.' Het hoofdkantoor van Envida coördineerde donderdagmorgen vroeg heel snel waar welke cliënt geplaatst kon worden. 'Zij wisten waar er lege bedden waren in de regio. Dat verliep vrijwel vlekkeloos.'

'Een 92-jarige vrouw zat twee dagen halverwege haar trap. Ze weigerde mee te gaan'

Sommige cliënten konden thuis konden, maar hadden wel medische zorg nodig. 'En daar kwam de saamhorigheid en de samenwerking om de hoek kijken,' vertelt Pluimmakers. Verpleegkundigen die niet in het gebied werkten, maar wel in het centrum woonden, gingen uithelpen en cliënten overpakken. Die dag stond iedereen echt zij aan zij.'

Koppige cliënten

Cliënten die pertinent weigerden hun huis uit te gaan ondanks dat het water te hoog stond, waren er ook. Pluimmakers: 'Een 92-jarige vrouw zat twee dagen halverwege haar trap naar de eerste verdieping. Haar traplift deed het niet omdat er geen stroom was en het water stond 1.20 meter hoog. Ze was niet te vermurwen.'

Verzorgende IG, Christine Savelkoul:

'De stank was niet normaal!'

'Waar ben je in hemelsnaam mee bezig?' Dat vroeg verzorgende IG Christine Savelkoul zich af toen ze op donderdagmorgen tot haar knieën in het water, voelde dat de stroom haar bijna meezoog. 'In eerste instantie dacht ik alleen maar: ik moet naar de overkant komen waar een cliënt woont die zorg nodig heeft. Dus trok ik spontaan mijn schoenen en sokken uit en ben gaan lopen. Dat was onverstandig want ik werd bijna meegetrokken door het water. Vanaf dat moment heb ik vooropgesteld dat ik geen gevaar mocht lopen. En ook de wijkverpleegkundigen hebben dit in deze dagen meermaals tegen me gezegd.'

Niet dat Savelkoul het rustiger aan ging doen. 'In mijn jeugd maakte ik meerdere keren mee dat het water en de modder door ons huis stroomde. Dus de paniek en angst bij de cliënten kon ik goed begrijpen. Maar ik wist ook van de saamhorigheid en dat was deze keer ook weer zo mooi om te zien.'

Ze deed alle hulp te voet maar met wandelschoenen. 'Ik had geen tijd om laarzen te kopen, zo druk was het. Ik liep gewoon mijn route, maar hier en daar liep ik letterlijk tegen het water aan.'

Tot op de dag van vandaag herinnert Savelkoul zich de geur. 'Het stonk er enorm, niet normaal. Ik werd er bijna onpasselijk van. De riolering kwam natuurlijk overal en nergens naar boven. Op donderdag was er niemand op straat, behalve de legertrucks en tractoren die af en aan reden. Pas nadat het water was gezakt, waren overal mensen bezig te redden wat er te redden viel. Met onder andere pompen en verwarmingsblazers.'

Creatief was Savelkoul ook. 'De medicatie van cliënten was aan het stagneren. De apotheek had er moeite mee om aan de andere kant van het water te komen. Om 8.30 uur heb ik toen aangeklopt bij de apotheek. Samen met de assistente heb ik in alle kratten die al klaar stonden, gekeken welke cliënten nog medicijnen moesten krijgen. Ik wist hoe we de cliënten konden bereiken. We hebben toen een lijst gemaakt en ik heb alle medicatie en blisters van de mensen verdeeld onder mijn collega en ik. Zij leverde ze af met de fiets, ik ging te voet. Op die actie ben ik best trots.'

Sommige cliënten hadden niets door. 'Een oudere mevrouw zat 24 uur alleen in haar appartement op de vierde verdieping. Ze was telefonisch niet te bereiken. Toen het me eindelijk lukte langs te gaan en vertelde dat de hele boel onder water stond, keek ze me vol ongeloof aan. Het maakte weinig indruk op haar. Ze wilde naar beneden met haar rollator om koekjes te halen bij de Albert Heijn. Ze was verontwaardigd dat ik haar tegenhield en vertelde dat de lift het niet deed.'

Omdat Savelkoul haar uniform aan had, was ze goed herkenbaar en kon daardoor makkelijk haar werk doen. 'Het uniform leverde mooie momenten op. Zo waren er op zondag allerlei kraampjes in het centrum voor de bewoners. Bij het ene kon je gratis een ijsje eten, bij het andere een broodje kroket. Ik werd toegeroepen of ik ook een broodje wilde. Ik riep terug dat ik er wel tien wilde, ook voor mijn cliënten. Die kreeg ik en ik ben ze gaan rondbrengen. Ze hebben gesmuld! Ik bracht mijn cliënten over hoe iedereen op straat zonder enig belang voor elkaar klaar stond en dat er een grote saamhorigheid was. Op die manier wisten zij wat er zich buiten hun deur afspeelde.'

Savelkoul is erg te spreken over de samenwerking met de wijkverpleegkundigen van het commandoteam. 'Het waren loodzware dagen. Ondanks dat zij hoog en droog zaten, vroegen ze regelmatig hoe het met me ging en of ik het nog wel redde. Dat gaf me het gevoel dat we het samen deden en dat ik er niet alleen voor stond. Dat was heel fijn!' De situatie voor al haar cliënten zo dragelijk mogelijk houden, dat is wat Savelkoul nauwlettend in de gaten hield. 'Dat vond ik denk ik het belangrijkste. Ik zag en voelde veel emoties. Als je een beetje liefde en geduld terug geeft, dan zie je dat de cliënt rustiger wordt en er weer een tijdje tegenaan kan. Daar doe je het voor: de cliënten zo goed mogelijk verzorgen onder soms erg moeilijke omstandigheden.'

“Ik woon hier al zestig jaar. Ik weiger mijn huis te verlaten!” Gelukkig had ze wel een flesje water, maar ze zat in de nachten natuurlijk in het pikkedonker. Ze leeft nog steeds, maar kreeg emotioneel een flinke klap. ’ Een andere 80-jarige vrouw wilde haar bejaarde kat niet alleen laten. Janssen: ‘Mee evacueren was geen optie. Dan zou het beestje doodgaan, was haar gedachte. Bij deze vrouw hebben we de hulp opgeschaald en zijn we wat vaker bij haar binnengelopen. Zowel mevrouw als de kat overleefden het. Ook deze vrouw is er emotioneel niet goed aan toe.’

‘Heel wat cliënten zijn nu bang en slapen slecht. Bij een hevige regenbui vragen ze zich af of het niet weer gaat gebeuren’

Deze twee vrouwen zijn helaas niet de enige. Noten: ‘Het water is weg, maar nu hebben we het erg druk met de nazorg. Heel wat cliënten zijn bang, slapen slecht, hebben nachtmerries. Bij een hevige regenbui vragen ze

zich af of het niet weer gaat gebeuren. Sommigen kijken zelfs bij de rivier de Geul of die weer hoog staat. Diverse mensen krijgen inmiddels psychologische hulp, voor anderen is ons luisterend oor voldoende. We houden dit scherp in de gaten.’

Overal puin en rotzooi

Na drie dagen was er op zondagavond weer stroom en gas. Janssen: ‘Helaas duurde het nog even voordat de telecomcommunicatie actief werd. Bellen via een vaste lijn kon niet en ook de alarmeringen waren nog niet actief. Die werken via internet.’

‘De eerste keer in het werkgebied maakte diepe indruk. Het leek wel het decor van een oorlogsfilm!’

De dag dat de drie wijkverpleegkundigen weer hun werkgebied in konden, maakte diepe indruk. Pluijmakers: ‘Dat eerste moment was zo indrukwekkend. Ik kon mijn ogen bijna niet geloven. Auto’s hingen in zinkgaten en bomen, het stonk er verschrikkelijk, overal puin en rotzooi. Het leek wel het decor van een oorlogsfilm!’ De dagen erna bezochten ze alle cliënten die thuis zaten, om te kijken welke hulp ze nodig hadden. Noten: ‘Vaak was het praktische hulp. Liften waren nog kapot. Dan ging het om post halen en de vuilnis buiten zetten. Sommige mensen hadden schade opgelopen in hun huis en worstelden met hun verzekering. Die stuurden we door naar maatschappelijk werk. De meeste tijd ging zitten in het luisteren naar hun soms schrijnende verhalen en de angst die ze hadden ervaren. En dat is eigenlijk tot op de dag van vandaag nog steeds zo.’

Gierende adrenaline

Alle drie kijken ze positief terug op deze bijzondere tijd. Ze werkten allemaal de eerste dagen twaalf uur per dag. ‘De adrenaline gierde door mijn lijf,’ vertelt Janssen. Ze weten nu dat ze in dit soort crisissituaties hun werk goed kunnen blijven doen, met de middelen die ze voor handen hadden.

Noten: ‘Dat lukte ook omdat de samenwerking tussen GHOR, gemeente en bijvoorbeeld de politie goed verliep.’ Soms kwamen de emoties pas los via de tv-beelden die ze ’s avonds zagen. ‘Overdag werkten we op de automatische piloot. Wat ook hartverwarmend was, is dat heel Nederland meeleefde en aan alle kanten hulp aanbood. We stonden er niet alleen voor! Dat gaf een fijn gevoel, zal ik niet snel vergeten en maakte diepe indruk op mij en ons hele team.’

Marieke
Rijsbergen
is hoofd-
redacteur van
Tijdschrift
M&G en
freelance
journalist